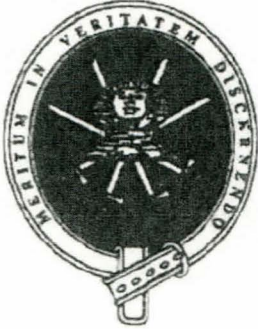

Exnr: 16 van 20 Exn.

2007/06/22

**Algemene Inlichtingen-
en Veiligheidsdienst**

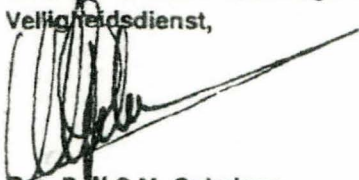
MIVD Nr: DIS2007014172
AIVD Nr:

Aan de leden van de Raad voor de Nationale Veiligheid

Den Haag, 22 juni 2007

Hierbij bieden wij u de door AIVD en MIVD gezamenlijk opgestelde notitie "Iran: Stand van zaken op hoofdpunten en in hoofdlijnen" aan, ter bespreking in de RNV-vergadering van 3 juli 2007.

Directeur Militaire Inlichtingen- en
Veiligheidsdienst,

P.W.C.M. Cobelens
Generaal-majoor

Hoofd Algemene Inlichtingen- en
Veiligheidsdienst,

S.J. van Hulst

PLATO Street Bureau: 26-6-2007

IRAN: Stand van zaken op hoofdpunten en in hoofdlijnen

1. Inleiding

Deze notitie brengt de leden van de Raad voor de Nationale Veiligheid (RNV) op hoofdlijnen op de hoogte van relevante onderdelen van het dossier Iran.

Aan de Iraanse opstelling liggen ten grondslag nationale trots, de belangrijke positie in de regio, politieke niet-gebondenheid, het opbouwen van een strategische afschrikking ten behoeve van de eigen veiligheid en frustratie jegens de internationale gemeenschap.

2. De machtsverhoudingen binnen het regime en de interne stabiliteit

• De 'Opperste Leider' als continue factor

Vanaf het ontstaan van de Islamitische Republiek Iran in 1979 wordt het Iraanse politieke systeem gedomineerd door de centrale figuur van de 'Opperste Leider', op dit moment ayatollah Ali Khamene'i. Ondanks zijn relatief lage religieuze statuur vult deze zijn ideologische en politiek verbindende rol zo in dat hij als stabiliserende factor geldt. Zijn aanblijven wordt door de politieke elites geprefereerd boven de risico's van een chaotisch veranderingsproces. Bij zijn dood kan een machtsstrijd uitbreken om zijn opvolging.

• Concurrentiestrijd tussen machtscentra

Sinds de verkiezing van de huidige president Ahmadinejad medio 2005 speelt de machtsstrijd die het Iraanse politieke toneel al vanaf de Islamitische Revolutie van 1979 kenmerkt, zich vooral af tussen ultra- of radicaal- conservatieve groepen en meer pragmatisch ingestelde conservatieven. De rol van hervormers is voorlopig uitgespeeld. Het politieke systeem zelf staat binnen de groepen die er in het staatsbestel toe doen, niet ter discussie.

• Grotere civiele rol voor Revolutionaire Garde

Sinds de verkiezing van Ahmadinejad is de *civiele* invloed toegenomen van het Islamitische Revolutie Garde Corps (IRGC), de elite strijdmacht en ideologische steunpilaar van het regime. Voormalige IRGC-commandanten zijn benoemd op allerlei posities in het openbaar bestuur. Bovendien is de rol van het IRGC in het bedrijfsleven versterkt. Deze ontwikkelingen brengen met zich dat de rol van het IRGC in de samenleving is verbreed en zijn machtspositie sterker is dan voorheen.

• Binnenlandse dreiging

In het buitenland verblijvende oppositiegroepen als de Mujahedin-e Khalq genieten nauwelijks aanhang in Iran.

Minderheden (Azeri's, Koerden, Arabieren en Baluchi's) voelen zich achtergesteld door de dominante shi'itische Perzen. Dit heeft de laatste jaren geleid tot tegen het centrale bewind gerichte gewelddadige incidenten in de regio's.

Het versnipperde en krachteloze verzet vormt geen bedreiging voor de interne stabiliteit.

3. Buitenlands politieke oriëntatie en beïnvloeding

• Kerndoelstellingen

Onder de verschillende groepen binnen het Iraanse politieke systeem bestaat een zekere mate van overeenstemming over wat de kerndoelstellingen zijn. Over de vraag hoe deze te verwezenlijken bestaat meer verschil van mening.

Samengevat komen de kerndoelstellingen op het volgende neer:

- Bestaan en verworvenheden van de Islamitische Republiek zijn zwaar bevochten en dienen derhalve te worden verdedigd. Daarom is sprake van bijzondere alertheid jegens alles dat in Iraanse ogen riekt naar plannen voor *regime change* in Teheran, zowel van binnenuit als van buitenaf.
- Iran wil de regionale invloed uitbreiden en hanteert een breed palet van invloedsmiddelen om dat te bereiken, met inbegrip van gewapende steun. Gebruik wordt gemaakt van ideologisch verwante groepen en groepen met overeenkomstige belangen.

• Irak

Iran voert in Irak een duale politiek. Enerzijds streeft het naar een relatief stabiel Irak met een door shi'ieten gedomineerde regering die zich ontvankelijk toont voor de veiligheidsbelangen van Iran. Het uiteindelijke hoofdoel van Iran ten aanzien van Irak is, in een veilige en stabiele situatie met een bevriende regering, de aanwezigheid en invloed van de VS / het Westen in dit land te beperken.

De banden tussen Iran en diverse Iraakse shi'itische groepen gaan in bepaalde gevallen verder dan het puur politieke:

- Er zijn aanwijzingen dat vanuit Iran geld en in mindere mate wapens en training strijders van de shi'itische groepen bereiken, inclusief die van de meer gematigde 'Supreme Council for the Revolution in Iraq' (SCIRI) en van de radicale leider Muqtada al-Sadr. In hoeverre dat met medeweten van de Iraanse overheid geschiedt blijft onduidelijk.
- Iran zet zich in - overigens niet altijd met succes - voor samenwerking tussen rivaliserende shi'itische partijen.
- Iran is in Irak doende met een programma van politieke en maatschappelijke beïnvloeding gericht op het versterken van de Iraanse reputatie in Irak in het algemeen en onder de shi'ieten in het bijzonder.
- Iran verzamelt actief inlichtingen over activiteiten van Iraanse oppositiegroepen in Irak alsmede over coalitietroepen.

De actieve betrokkenheid van Iran ten aanzien van Irak is serieus en aanzienlijk, maar is - afgezet tegen het algehele geweldsniveau in dat land - niet doorslaggevend voor de stabiliteit in Irak.

• Israël, Palestijnen en Hezbollah

Iran wijst het bestaan van de staat Israël af. Het ziet dat land als een *Fremdkörper* in de Arabische wereld ("zionistische entiteit") en als een vooruitgeschoven pion van het Amerikaanse imperialisme ("Grote Satan en Kleine Satan"). Iran wil zich in de regio profileren als dé vaandeldrager van het verzet tegen Israël. Daarom verleent het politieke steun aan Hamas en aan de *Palestinian Islamic Jihad* (PIJ) en voorziet het hen van geld, wapens en trainingen. De inschattingen over de omvang van deze hulp lopen nogal uiteen.

In de Tweede Libanonoorlog, zomer 2006, bleek Hezbollah in staat Israël dieper landinwaarts te treffen dan bij eerdere gelegenheden.

Hezbollah is structureel afhankelijk van Iraanse steun, maar ontvangt ook gelden van aanhangers wereldwijd. Hezbollah is geen opdrachtnemer sec van Iran. Door de eigen sterke positie in de Libanese politiek heeft de organisatie een grote mate van autonome manoeuvreerruimte.

- **Syrië**

Onder internationale druk en door het toenemende isolement van zowel Iran als Syrië hebben beide landen elkaar gevonden in een militaire samenwerking. Deze samenwerking is vanuit Syrische perspectief vooral ingegeven door opportunistische motieven.

Syrië is voor Iran nog steeds van cruciaal belang als doorsluisroute voor de (her)bewapening van Hezbollah.

- **Saoedi-Arabië (KSA)**

Iran en het KSA zijn van oudsher rivalen wat betreft de leidende rol in de Golf. Na de revolutie in Iran in 1979 betwisten beide landen ook elkaars beroep op het moreel leiderschap van de islamitische wereld (Iran als 'Islamitische Republiek' en het KSA als 'Hoeder van de Heilige Plaatsen'). Sinds het aantreden van Ahmadinejad en de zich ontwikkelende Iraanse nucleaire activiteiten zijn de verhoudingen verscherpt. Het KSA heeft zijn - al langer bestaande - moderniseringsprogramma van de strijdkrachten geïntensiveerd en het ontplooit met wisselend succes regionale diplomatieke initiatieven om Iran de voet dwars te zetten.

- **Afghanistan**

Tussen Iran en groepen in Afghanistan bestaan traditioneel banden. De actieve betrokkenheid van Iran ten aanzien van Afghanistan wordt in hoge mate bepaald door de relatie van Kabul met de VS / het Westen en door de opstelling van de VS richting Iran. De westerse militaire aanwezigheid in Afghanistan wordt door Teheran als een potentiële strategische dreiging tegen Iran opgevat. Ook hier streeft Iran naar vermindering van de aanwezigheid en invloed van het Westen, opdat in een veilige en stabiele situatie met een bevriende Afghaanse regering de samenwerking kan worden uitgebreid. Door het uitbouwen van een netwerk proberen de Iraanse inlichtingen- en veiligheidsdiensten de Iraanse belangen in Afghanistan te bewaken en opties voor toekomstige ontwikkelingen open te houden. De huidige beoordeling is dat shi'itische groepen in Afghanistan wapens verwerven via niet nader te identificeren Iraanse kanalen en via illegale transporten vanuit Iran.

Het is evident is dat bepaalde aspecten (met name politiek-religieuze, antiwesterse, beïnvloeding van de shi'ieten) van het Iraanse beleid inzake Afghanistan ingaan tegen de belangen aldaar van de VS / het

Westen. Het ligt niet in de rede dat Iran zijn huidige beleid inzake Afghanistan op afzienbare termijn aanpast, tenzij in Afghanistan een wezenlijke wijziging van de politieke situatie plaatsvindt.

4. Economische drukmiddelen en kwetsbaarheden

• **Olie en gas**

Iran is een belangrijke speler in de olie- en gasector. Het behoort tot de landen met de grootste olie- en gasreserves. Desondanks neemt Iran slechts vijf procent van de wereldolieproductie voor zijn rekening en produceert het weinig gas.

Voor investeringen in de verouderde olie-industrie en in de nog te ontwikkelen gasindustrie wordt nauwelijks geld beschikbaar gesteld. De ingestelde sancties bemoeilijken voor de sector noodzakelijke vernieuwingen.

Nederland betreft slechts een klein deel van zijn olie uit Iran.

• **Oliewapen en blokkade**

Iran kan een stop op olieleveranties aan het Westen instellen. Andere producenten in de regio zijn in staat dit op te vangen.

Iran heeft de mogelijkheid de Straat van Hormuz, waardoor zo'n twintig procent van de wereldolieproductie gaat, te blokkeren. Militaire experts schatten overigens in dat het dit militair slechts korte tijd zal kunnen volhouden.

Overigens wordt Iran niet geacht in staat te zijn de financiële gevolgen van een oliestop of een blokkade van de Straat van Hormuz op te vangen.

Iran is kwetsbaar voor zware economische en financiële sancties gerelateerd aan het nucleaire programma, zowel van de VN als eenzijdig van de VS.

• **Economische situatie**

De inkomsten uit olie zijn vooral besteed om steun te verwerven voor het regime en niet-duurzame investeringen te bekostigen. Brandstoffen en andere eerste levensbehoeften worden met hoge staatssubsidies onder de kostprijs verkocht. Er zijn plannen voor een wijziging van dit beleid; dit heeft evenwel nog niet tot concrete stappen geleid.

Ondanks de verkiezingsbeloftes van Ahmadinejad is de economische situatie voor de gewone Iraniër niet zichtbaar verbeterd: hoge inflatie en grote werkloosheid bepalen nog steeds het beeld. De internationale sancties versterken deze negatieve omstandigheden.

5. Nucleair programma en ballistische raketten

Het IAEA is tot op heden, onder andere door gebrek aan transparantie van Iraanse zijde, niet in staat uit te sluiten dat Iran meer dan alleen civiele intenties heeft met zijn nucleaire activiteiten. In de meest recente rapportage heeft het IAEA verklaard dat het eigen kennisniveau op onderdelen is teruggelopen doordat Iran steeds minder informatie verschaft. In de praktijk betekent dit dat het IAEA de grenzen van de eigen onderzoeksmogelijkheden heeft bereikt. Hierdoor dringt zich de keus tussen onderhandelingen en verdere maatregelen zich steeds nadrukkelijker op. Hoewel geen onomstotelijk bewijs bestaat voor een nucleair wapenprogramma in Iran noch voor een daartoe strekkende intentie, zijn er redenen om de internationale zorg te rechtvaardigen. Drie zaken zijn hierbij van belang, te weten splijtstof,

overbrengingsmiddelen en *weaponisation* (het vervaardigen van een nucleair explosief).

- **Splijstof**

Ondanks alle internationale oproepen en sancties zet Iran het ontwikkelen van het uraniumverrijkingsprogramma (desgewenst ook bruikbaar voor de uraniumroute naar een nucleair wapen) en de bouw van een zwaarwaterreactor met toebehoren (desgewenst ook bruikbaar voor de plutoniumroute naar een nucleair wapen) onverdroten voort. Het land houdt onverminderd vast aan de civiele bedoelingen van deze activiteiten.

Iran is inmiddels in staat kleine hoeveelheden laagverrijkt uranium te produceren. De infrastructuur is vooralsnog niet toereikend voor de productie van grote hoeveelheden laagverrijkt uranium. Wel zal Iran steeds beter leren omgaan met het verrijkingsproces. Als Iran in staat is een kleinschalig werkend ultracentrifugeprogramma te realiseren, dan zal Iran op termijn in staat zijn – op voorwaarde dat het dat wil - voldoende hoogverrijkt uranium te vervaardigen voor een kernwapen. Alleen al een dergelijke potentie wordt in de regio als een serieuze dreiging ervaren.